

invoering Wmo +

Nieuwsbrief

Ontmoetingen zorgen voor betrokkenheid

Clïentparticipatie is het geheime ingrediënt van de Wmo

'Deelname aan de samenleving voor iedereen'. Het idee achter de Wmo valt bijna naadloos samen met de *raison d'être* van de Maatschappelijke Ondernemers Groep (MOgroep). Clïentparticipatie betekent voor de MOgroep: meedoen in de gemeenschap en meedoen in de beleidsvorming. Roger Hageman, voorzitter van de tak Welzijn en Maatschappelijke Dienstverlening, denkt dat de Wmo een aanwinst is voor de plaatselijke samenleving. "Maar", waarschuwt hij, "als gemeenten vrijwilligers inschakelen om te bezuinigen op professionals, dan blijft de civil society een onbereikbare utopie." ▶

Woord vooraf

Staatssecretaris Ross komt steeds enthousiaster terug van haar werkbezoeken in het land. De ene na de andere gemeente vertelt over projecten die precies doen wat de Wmo belooft. Het zijn die initiatieven waarin Ross ziet wat er straks allemaal kan met de Wmo. Neem het maatjesproject in Purmerend. Kinderen van negen tot dertien jaar die neigen tot 'verkeerde vrienden', worden gekoppeld aan een ouder maatje. Deze vriend of vriendin laat hen zien dat er ook andere - meer opbouwende - hobby's zijn om hun leven kleur te geven. In deze nieuwsbrief leest u over de creatieve manieren waarop gemeenten hun burgers en cliënten bij het Wmo-beleid betrekken. In Rotterdam verrichten jongeren vrijwilligerswerk in ruil voor een kaartje voor Feijenoord en WhoZnext stimuleert jongeren door het land om hun eigen sportinitiatieven te realiseren. De mensen die aan het woord komen in deze nieuwsbrief zien cliëntparticipatie niet alleen als het meebeslissen over het Wmo-beleid. Ze trekken de lijn door: wie mee praat, moet ook mee doen. Roger Hageman van de MOgroep over zijn ideale invulling van cliëntparticipatie: "Vraag aan ouderen wat ze willen met hun ontmoetingscentrum en geef hen zelf het beheer in handen."

Gehoord...

Floris Sanders neemt op 1 januari 2006 afscheid als voorzitter van de Raad voor de Volksgezondheid en Zorg (RVZ). "Het probleem is dat er nu is gekozen voor het stapje voor stapje onderbrengen van delen van de AWBZ in de Wmo. Tegelijkertijd wordt van de gemeenten verwacht dat ze een heel apparaat op-tuigen voor de invoering van de Wmo. Je kunt je afvragen of het vanuit het perspectief van de gemeenten niet beter is om te kiezen voor een snellere invoering van de Wmo."

Vervolg p.1

Volgens de MOgroep is er winst te behalen met de Wmo. Vooral door versterking van de samenhang tussen beleid voor kwetsbare en niet-kwetsbare burgers. Leg eens uit...

Roger Hageman: "Een veilige, gezonde en betrokken samenleving komt niet uit de lucht vallen. De overheid kan zo iets niet opleggen. Zo'n gemeenschap ontstaat pas als mensen dat zelf willen. Als mensen elkaar willen ontmoeten, begrijpen en ondersteunen. Maar gemeenten en maatschappelijke organisaties hoeven niet te wachten tot het zo ver is. Ze kunnen mensen uitdagen om zich meer te engageren. Zorg bijvoorbeeld voor een inspirerende omgeving. En maak daarbij geen onderscheid tussen kwetsbare en niet-kwetsbare burgers; deelname aan de samenleving is voor iedereen. Mensen met een beperking hebben natuurlijk wel extra ondersteuning nodig om zich in de samenleving te mengen. Die taak nemen de ondernemers in welzijn en maatschappelijke dienstverlening op zich. U zegt het al, de Wmo kan een winst zijn voor de plaatselijke samenleving. Maar zonder steuntje in de rug voor kwetsbare burgers gaat dat niet."

Maakt u zich zorgen om het wegvallen van dat steuntje in de rug voor de zwakkeren?

"Het is een groot misverstand om te denken dat een civil society vanzelf ontstaat. Als je daar blind op vaart, dreigen de mooie kansen van de Wmo ingehaald te worden door de risico's. Het mooie van de Wmo zit wat ons betreft in het creëren van ontmoetingsplaatsen die mensen stimuleren om zich te ontplooiën en te ontspannen. Plekken die andere mensen warm maken om óók deel te nemen. Hoe meer mensen zich in het sociale verkeer begeven, hoe weerbaarder de gemeenschap wordt. Dat is het geheime ingrediënt van de Wmo. Sommige mensen komen nu nooit in aanraking met mensen voor wie maatschappelijke participatie niet vanzelfsprekend is. Dan is het ook niet vreemd dat ze niet geneigd zijn hun hand uit te steken. De Wmo gaat daar hoop ik iets in veranderen. Maar, zeg ik er meteen achteraan, het wordt riskant als gemeenten de nadruk straks alleen op zorg leggen en investeringen in welzijn en preventie er bij in schieten. De huidige infrastructuur voor ondersteuning moet overeind blijven. Want als gemeenten vrijwilligers inschakelen om te bezuinigen

op professionals, dan span je het paard achter de wagen. Dan blijft de civil society een onbereikbare utopie. De MOgroep gelooft echter niet dat dit zwarte scenario werkelijkheid wordt. De MOgroep gaat voor de kansen van de wet.”

Hoe ondersteunt de MOgroep haar leden bij de invoering van de Wmo?

“Cliëntparticipatie betekent voor de MOgroep: iedere burger moet kunnen 'meedoen'. De actieve en zelfredzame burgers kunnen het zonder steun wel af. Zoals ik eerder zei: een stimulerende omgeving is vaak voldoende. De kunst is om mensen te activeren die bij de pakken neerzitten: kwetsbare en eenzame ouderen, werklozen, gehandicapten, daklozen en verslaafden. Ook die moeten en kunnen meedoen, meedenken en meebeslissen. We hebben voorbeelden van jongeren die zijn betrokken bij projecten voor veiligheid, sociale samenhang en activering van hangjongeren: zij hebben goede ideeën en zijn prima in staat om mee te helpen in de uitvoering er van. Op bijeenkomsten overal in het land praten we over hoe welzijnsorganisaties kunnen inspelen op de Wmo. Centrale thema's zijn: hoe stellen we ons op naar de gemeente, wat bieden we op de verschillende pres-

tatievelden, hoe betrek je burgers erbij, welke rol willen we in het centrale loket. Maar we discussiëren ook over hoe we omgaan met een veranderende omgeving, samenwerkingspartners, mogelijke concurrenten en aanbesteden. De MOgroep heeft een Wmo-kenniskring opgezet voor onze leden. Ook hebben we praktische handreikingen en tips voor onze leden.”

Beschouwt u cliëntparticipatie als doel of als middel?

“Sommige gemeenten vullen de Wmo per prestatieveld in. Daar zien wij niks in. De Wmo is een mooie gelegenheid om nou eens echt inclusief beleid te maken, voor en door de burgers. Wég met de grenzen tussen beleidsterreinen. We lopen dan ook niet warm voor gemeenten die zich vooral richten op huishoudelijke verzorging en de inrichting van het lokale loket. Dat is veel te beperkt. Cliëntparticipatie kan straks een grotere impuls zijn voor de bestuurlijke vernieuwing dan de gekozen burgemeester, destijds het paradepaardje van D66.”

Critici stellen dat cliëntparticipatie nooit honderd procent succesvol kan zijn, omdat niet-georganiseerde mensen moeilijk te bereiken zijn. Is dat een valkuil?

“De grote valkuil bij cliëntparticipatie is inderdaad het denkbeeld dat een gesprek met een vertegenwoordiger van cliënten voldoende is. Cliënten zijn niet alleen de georganiseerde groepen, maar ook de ongeorganiseerde groepen en eigenlijk alle inwoners van de gemeente. Ook mensen die niet haantje-de-voorst zijn, moeten hun mening kunnen geven. Buurtwerkers, maatschappelijk werkers en ouderenadviseurs kennen de mensen in de buurt en weten deze mensen te bereiken.”

Hoe kunnen gemeenten cliëntparticipatie het beste bevorderen, vindt u?

“De plaatselijke overheid moet de moed en het vertrouwen hebben om cliënt- en burgerparticipatie aan burgers over te laten. Geef hen daarvoor de ruimte! Betrek ze van meet af aan bij de plannen voor hun buurt. Vraag aan ouderen wat ze willen met het dienstencentrum en geef hen zelf het beheer in handen. Betrek gehandicapten bij het toegankelijk maken van voorzieningen, werk en activiteiten. Participatie begint al bij het serieus nemen van cliënten en burgers als volwaardige gesprekspartners.”

Uit de praktijk

Cliëntparticipatie bij de oosterburen

Hoe gaan andere landen om met het groeiend aantal ouderen en een slinkend aantal jongeren? In Duitsland is de vergrijzing verder dan in Nederland. Ze werken er al een tijd met Wmo-achtige projecten. Het Nederlandse Platform Ouderen en Europa organiseerde een studiereis naar twee Duitse projecten voor vermaatschappelijking van de ouderenzorg. Beide initiatieven hadden alternatieve informele zorgstructuren opgezet om het tekort aan mantelzorg te compenseren. De kinderen van deze ouderen wonen niet meer in de

omgeving en burens zijn tegenwoordig niet meer de eerste waar je voor hulp aanklopt. In de gemeente Liebenau zijn wooncomplexen gebouwd waar jong en oud door elkaar wonen met als belangrijkste doel om elkaar te helpen met koken, boodschappen doen, schoonmaken en kinderopas. Een betaalde kracht coördineert de uitwisseling van diensten tussen de bewoners.

De ouderen in gemeente Riedlingen hebben het initiatief genomen om elkaar te helpen met een dienstenkring - een Seniorenengossenschaft. Ze wisselen onderling diensten uit zoals huishoudelijke verzorging, vervoer en financieel advies. Ze betalen elkaar maximaal zeven

euro per uur voor de diensten.

De deelnemers kunnen van dat geld nieuwe diensten inkopen, of het geld sparen tot ze zelf meer hulp nodig hebben. Het onderling uitwisselen van diensten (zorgen en verzorgd worden) past in de wensen van de nieuwe generatie ouderen en kan ook voor Nederlandse gemeenten, zorginstellingen en burgers interessant zijn.

Het NPOE adviseert professionele zorg- en welzijnsorganisaties, gemeenten en provincies over *best practices* in Europa, Europees beleid en Europese subsidies. Voor meer informatie over het NPOE; www.npoe.nl of neem contact op met de heer Ben Slijkhuis via info@npoe.nl ►

Vervolg p.3

Een Pot met Goud op Zuid

Hoe maak je jongeren enthousiast voor vrijwilligerswerk? Door een mooie beloning in het vooruitzicht te stellen! In Rotterdam-Zuid kunnen jongeren bijvoorbeeld bonuspunten sparen voor een thuiswedstrijd van Feijenoord. De stichting 'Een Pot met Goud op Zuid' heeft met vijftien onderwijsinstellingen in Rotterdam-Zuid afgesproken om leerlingen te stimuleren vrijwilligerswerk te doen. Als tegenprestatie ontvangen ze gouden munten. Die kunnen ze inwisselen voor een bonus: voor Feijenoord, een manifestatie in AHOY of Diergaarde Blijdorp. De leerlingen krijgen begeleiding van studenten van de ROC's en hogescholen. Het project is in september 2005 gestart.

WhoZnext voor een plaatselijke skatebaan

WhoZnext stimuleert jongeren om hun stem te laten horen als ze meer gelegenheid willen om te sporten. Hebben ze behoefte aan een sportpleintje in de buurt, een feestavond op de sportclub of een excursie tijdens de gymles? Met een beetje inzet krijgen ze het voor elkaar. Neem het WhoZnext-team uit De Bilt. Een groep enthousiaste skaters in De Bilt wil graag een skatebaan. Onder de naam Bilthovense Skate Crew (BSC) organiseert het Biltse WhoZnext-team activiteiten voor hun leeftijdsgenoten. Het jongerenteam hoopt met die activiteiten naamsbekendheid en *goodwill* te kweken bij de gemeente om het skatepark te verwezenlijken. Een sportbuurtwerker ondersteunt en motiveert het team. Met het project WhoZnext wil het Nederlands Instituut voor Sport en Bewegen bereiken dat jongeren sporten én dat zij actief betrokken zijn in de vereniging of hun buurt. Jeugdparticipatie dus.

Meer informatie: www.whoznext.nl

Maatjes houden Purmerendse jongeren op het goede spoor

Helpen vóór het misgaat... Gemeente Purmerend kent verschillende groepen jongeren tussen de negen en dertien jaar die zonder hulp wel eens zouden kunnen ontsporen. Daarom grijpt de gemeente in voordat de problemen verergeren. Het TAKE2-maatjesproject voorkomt een negatieve spiraal en helpt het tij te keren. Tieners met sluimerende problemen worden gekoppeld aan een maatje dat enkele jaren ouder is. Samen gaan ze leuke dingen doen. Het maatje helpt met het leggen van contacten. De gemeente Purmerend wacht niet tot het mis gaat, maar benadert tieners al vroeg als er signalen zijn van dreigende problemen. Deelname aan een TAKE2-project is in principe vrijwillig, maar bij sommige jongeren wordt er wel enige druk uitgeoefend. De maatjes krijgen een speciale training. Ze kunnen studiepunten voor hun opleiding krijgen voor de inzet. In het eerste TAKE2-jaar zijn er dertien koppels gevormd, waarvan er tien zijn overgebleven. Van de tien deelnemers, waren twee tieners in aanraking geweest met bureau HALT. Deze twee reageren net zo goed als de andere tieners in het project. In het jaar 2004-2005 waren er 23 koppels en slechts één koppel is voortijdig gestopt. Sommige tieners ervaren het als 'stoer' om een ouder maatje te hebben, anderen voelen het in het begin een beetje als een oppas. Met veel geduld en goed inspelen op signalen van de tiener, lukt het de meeste maatjes om het vertrouwen te winnen. Niet alleen de gemeente, ook de tieners zijn positief. Zij hebben een vorm van vrijetijdsbesteding gevonden, nieuwe vrienden gemaakt en de resultaten op school zijn vaak verbeterd. Zij kunnen hun problemen beter bespreekbaar maken, hebben geleerd respect voor elkaar te hebben en ze hebben minder vaak conflicten met ouders en andere autoriteiten. Een flinke duw in de goede richting, aldus Purmerend.

Meer informatie: www.maatjes.nl

Jongeren en mentoren, kansrijke koppels in sociaal mentoraat projecten

Het expertisecentrum voor jeugd, samenleving en opvoeding (JSO) slaat een brug tussen theorie en praktijk. JSO vertaalt de kennis van beroepskrachten, beleidsmakers en ouders naar bruikbare ondersteuning voor mensen die dagelijks met jeugd werken. JSO ondersteunt een aantal projecten, bijvoorbeeld het project 'sociaal mentoraat' in Zuid-Holland. In deze projecten stimuleren mentoren gezinnen of individuen die het contact met de samenleving zijn kwijt geraakt om weer *feeling* te krijgen met de maatschappij. De mentor, een vrijwilliger, geeft persoonlijke steun en begeleiding en die band is meteen de eerste stap in het eerste nieuwe contact met de buitenwereld. Het sociale isolement wordt doorbroken, de mensen krijgen de grip (terug) op hun leven. Bovendien zijn ze beter bereikbaar voor de hulpverlening. In een ander JSO-project 'Jong Perspectief' te Zoetermeer zijn het jongeren die extra aandacht krijgen van hun mentoren. Ook zij leren hoe ze zich beter kunnen redden in het dagelijks bestaan. Het project 'Gidsen met Jongeren' in de Krimpenerwaard en Midden-Holland helpt (hang)jongeren bij het verminderen van hun problemen. Tijdens lange wandelingen luisteren mentoren naar de jongeren en ze stellen soms confronterende vragen. Zo leren jongeren zichzelf en hun beweegredenen te begrijpen. In '2-Gether' in Dordrecht steunen JSO-mentoren jonge vluchtelingen bij hun integratie in de Nederlandse samenleving. Mentoren helpen hen bij het leggen van contacten.

Meer informatie? j.reedijk@jso.nl

Clëntenorganisaties en gemeente Deventer:

‘Never change a winning team’

De voorzitter van de vrijwilligerscentrale was in de vorige nieuwsbrief complimenteuz over de samenwerking met gemeente Deventer. Hij wilde wel eens weten hoe Deventer vanuit haar regierol naar de samenwerking met cliëntenorganisaties kijkt. Willy Kogelman (projectleider Wmo) koestert een goede relatie: “Het draagvlak dat je nu krijgt van cliënten, burgers en zorgaanbieders is van onschatbare waarde voor de toekomst.”

Welke rol heeft cliëntparticipatie gespeeld in de voorbereidingen op de invoering van de Wmo?

“Wij hebben alle cliëntenorganisaties vanaf het eerste moment dat er sprake was van de Wmo om *input* gevraagd. Ze hebben een belangrijke rol gespeeld bij de visievorming. Natuurlijk vroegen we ook de zorgaanbieders om een bijdrage. Al met al een stevige basis voor de verdere ontwikkeling van de Wmo. En omdat iedereen zich nu al zo betrokken opstelt, zie ik de toekomst vol vertrouwen tegemoet.”

Wat hebben jullie gedaan om cliënten actief te betrekken bij het formuleren van het visiedocument?

“We hebben een Klankbordgroep ingesteld met een goede afspiegeling van alle zorgvragers en zorgaanbieders in

Deventer. Deze klankbordgroep heeft de nodige *input* geleverd voor de conceptvisie voor de Wmo en wonen, zorg en welzijn (WZW). Verder hebben we een aantal discussieavonden georganiseerd. Het was druk! Een groot aantal vertegenwoordigers van kerken, moskeeën, buurtverenigingen, vrijwilligers, mantelzorgers, cliënten en woon-, zorg- en welzijnsaanbieders praatte mee. Zo'n avond begint met een plenaire bijeenkomst en daarna discussiëren de aanwezigen in groepjes over vragen als 'vindt u de keuze voor soberheid terecht en moeten de sterkste schouders de zwaarste lasten dragen?'"

Hoe verloopt de samenwerking met cliëntenorganisaties in Deventer?

“Ik ben buitengewoon te spreken over de samenwerking! En zij ook over ons, mag ik er bescheiden aan toevoegen.

Er zaten veel complimenten voor de 'Deventer-aanpak' tussen de opmerkingen die we als inspraak op de Wmo-visie kregen. Ook de politieke fracties hebben ons complimenten gemaakt.”

Welke lessen trekt u uit de samenwerking met cliënten?

“Never change a winning team... Met andere woorden; iedereen is tevreden over de cliëntparticipatie en de resultaten zijn navenant. Ik zou zeggen: laten we op dezelfde voet doorgaan met de interactieve beleidsontwikkeling rond de Wmo. Ook in 2006 blijft de gemeente Deventer de bijeenkomsten tussen alle partners op alle mogelijke manieren ondersteunen om het gecreëerde draagvlak te behouden.”

Hoe heeft Deventer haar ervaringen op het gebied van cliëntparticipatie met buurgemeenten gedeeld?

“Enschede is de pilotgemeente hier in de omgeving. Wij zijn recentelijk voor de derde keer bij elkaar geweest. En we hebben goede ervaringen uitgewisseld. Zo vertelde Enschede over de ontwikkelingen rond de pilot Ondersteunende en

De nieuwsbrief Invoering Wet maatschappelijke ondersteuning is een initiatief van VWS, in samenwerking met VNG. De Wet maatschappelijke ondersteuning is een wetsvoorstel. Het wetsvoorstel is voor behandeling naar de Tweede Kamer gestuurd. De beoogde ingangsdatum is 1 juli 2006, dit is echter afhankelijk van de goedkeuring van de Tweede en Eerste Kamer.

Uitgave: Ministerie van Volksgezondheid, Welzijn en Sport

Bezoekadres

Parnassusplein 5
2511 VX Den Haag

Internet

www.invoeringwmo.nl

Nummer 9, januari 2006

Vervolg p.5

Activerende Begeleiding in de wijk Roombeek, de pilot Huishoudelijke Verzorging en over haar invulling en uitvoering van de loketten. Op haar beurt was Enschede weer blij met onze tips. Behalve dat we elkaar op de hoogte houden, wisselen we ook documenten en nota's uit. Een deel van de plannen is specifiek voor Deventer of Enschede, maar als we de algemenere stukken tekst kunnen *copy-pasten*; waarom niet? Naast de pilot hebben we nog een ander samenwerkingsverband; dat van de regio Stedendriehoek. Met de gemeenten tussen

Apeldoorn, Zutphen en Deventer bereiden we de Wmo in regionaal verband voor.

Onze ambtenaren en bestuurders komen regelmatig bij elkaar. Apeldoorn vervult de centrumfunctie.”

Welk advies hebt u voor andere gemeenten om cliëntparticipatie vorm te geven?

“Leg in dit stadium een goede basis. Het draagvlak dat je nu krijgt van cliënten, burgers en zorgaanbieders is van onschatbare waarde voor de toekomst. Het moge duidelijk zijn, dat we elkaar ook in de toekomst nodig hebben. Een goede relatie tussen alle betrokkenen bij Wmo, wonen, zorg en welzijn is gezond voor de hele

gemeenschap in Deventer. Zonder de partners in de zorgketen kan de gemeente de Wmo geen gestalte geven.”

De volgende nieuwsbrief willen we dieper in gaan op aanbesteding in de Wmo.

Welke vragen hebt u over aanbesteding?

En aan wie zou u dit willen vragen?

“Op 20 januari 2006 heeft de regio Stedendriehoek een brainstormbijeenkomst gepland over aanbesteding. In dat kader zou ik Xandra van Lipzig van de gemeente Apeldoorn graag de volgende vraag stellen: Hoe gaat de gemeente Apeldoorn om met de aanbesteding?”

Wmo zit dat zo

Hoe wordt 1 miljard over de gemeenten verdeeld?

Het gemeentefonds krijgt er in het kader van de Wmo ongeveer 1 miljard euro bij. Het grootste deel van het geld is voor de huishoudelijke verzorging. Voor de verdeling over de gemeenten is een objectief model gemaakt. Eind september is bekend gemaakt welk bedrag elke gemeente krijgt volgens dit model. Sommige gemeenten krijgen meer geld dan nu, andere gemeenten minder.

Op www.invoeringwmo.nl kunt u de verdeling en motivatie nog eens nalezen. Op dit moment wordt het verdeelmodel op twee punten verder uitgewerkt. Het gaat om het tempo waarmee het verdeelmodel wordt ingevoerd. In het eerste jaar heeft de verdeling in ieder geval nog een historische basis. Verder bekijkt consultancybureau KPMG in hoeverre de herverdeeffecten van het verdeelmodel te

herleiden zijn tot verschillen in de indicatiestellingpraktijk en de inkoop en levering van huishoudelijke verzorging. Daarnaast onderzoekt KPMG of de factoren uit het model wel de juiste zijn en of ze het juiste gewicht hebben gekregen. Op verzoek van de VNG is deze zogenaamde plausibiliteittoets gestart. Factoren die meewegen zijn de gevolgen van reeds gerealiseerde extramuralisering, het gewicht van de factor 'lage inkomens', de weging van gezondheidsaspecten en de bevolkingsgroei in een gemeente. In januari 2006 wordt de uitkomst van de plausibiliteittoets verwacht.

Ondersteuningsprogramma voor cliëntparticipatie

Voor de lokale cliëntenorganisaties werkt het LOREP, de landelijke organisatie van Regionale Patiënten Consumenten Platforms aan een ondersteuningsprogramma. Als er naast bestaande instrumenten en methodieken behoefte is aan specifieke

instrumenten die nog niet bestaan, worden er nieuwe *tools* aan de kist toegevoegd. Ook goede voorbeelden behoren tot het pakket. Voor gemeenten is er reeds een instrument beschikbaar om de cliëntparticipatie vorm te geven (zie www.invoeringwmo.nl onder Kernthema's/cliënt- en burgerparticipatie).

Definitie Cliëntparticipatie

Het begrip cliëntparticipatie heeft in Wmo de volgende betekenis:

“Cliëntparticipatie is het uitoefenen van invloed (d.w.z. meedoen en meedenken) namens een bepaalde groep (vanuit een specifiek probleem, achterstand, bepaalde aandoening, ziekte of beperking met draagvlak binnen deze groep) ten opzichte van gemeenten die activiteiten moeten ondernemen of beslissingen moeten nemen die te maken hebben met dit probleem, deze achterstand, aandoening ziekte of beperking of de gevolgen hiervan.”